

CAPUT UNDECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Christus a morte et sepulchro suscitavit Lazarum. Hinc, vers. 47, postquam es invidentes Christo cogunt eum cum concilio, in quo Caiphas pontifex prophetat expedire ut Christus pro populo moriatur : quare, vers. 54, Christus coram vris declinans, ad paucos dies secessit in Ephrem.

Ante hoc caput Joannes et alii claudunt acta tertii anni praedicationis Christi, ut patet vers. 38, quo ipse occisus et crucifixus est : quare videtur ipsa contingere sub illud tempus, quo ipsa solet legi ab Ecclesia in Missa sacrificio, scilicet quatuordecim diebus ante Parasceven et passionem Christi. Ita censent viri eruditi. Vide Chronotaxim, quam Evangelistis praeposui.

1. Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariae et Marthae, sororis ejus. 2. (Maria autem erat, quae unxit Dominum unguento, et extersit pedes ejus capillis suis; cujus frater Lazarus infirmabatur). 3. Miserunt ergo sorores ejus ad eum, dicentes : Domine, ecce quem amas infirmatur. 4. Audiens autem Jesus, dixit eis : Infirmitas haec non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. 5. Diligebat autem Jesus Martham, et sororem ejus Mariam, et Lazarum. 6. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus; 7. deinde post haec dixit discipulis suis : Eamus in Judaeam iterum. 8. Dicunt ei discipuli : Rabbi, nunc quare ibi? si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lux non est in eo. 11. Haec ait, et post haec dixit eis : Lazarus amicus noster dormit; sed vado ut a somno excitem eum. 12. Dixerunt ergo discipuli ejus : Domine, si dormit, salvus erit. 13. Dixerat autem Jesus de morte ejus : ille autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. 14. Tunc ergo Jesus dixit eis manifeste : Lazarus mortuus est; 15. et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi, sed eamus ad eum. 16. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos : Eamus et nos, ut moriamur cum eo. 17. Venit itaque Jesus, et invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem. 18. (Erat autem Bethania juxta Hierosolyman quasi stadii quindecim). 19. Multi autem ex Judaeis venerant ad Martham et Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. 20. Martha ergo ut audivit quia Jesus venit, occurrit illi, Maria autem domi sedebat. 21. Dixit ergo Martha ad Jesum : Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus; 22. sed et nunc scio, quia quaecumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. 23. Dicit illi Jesus : Resurget frater tuus. 24. Dicit ei Martha : Scio quia resurget in resurrectione in novissima die. 25. Dixit ei Jesus : Ego sum resurrectio et vita; qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet; 26. et omnis qui vivit et credit in me, non morietur in aeternum. Credis haec? 27. Ait illi : Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. 28. Et cum haec dixisset, abiit, et vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens : Magister adest, et vocat te. 29. Illa, ut audivit, surgit cito, et venit ad eum : 30. nondum enim venerat Jesus in castellum; sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. 31. Judaei ergo, qui erant cum ea in domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia cito surrexit et exiit, secuti sunt eam, dicentes : Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi. 32. Maria ergo, cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, et dicit ei : Domine, si fuisses hic, non

esset mortuus frater meus. 33. Jesus ergo, ut vidit eam plorantem, et Judaeos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, et turbavit seipsum, 34. et dixit : Ubi posuisti eum? Dicunt ei : Domine, veni, et vide. 35. Et lacrymatus est Jesus. 36. Dixerunt ergo Judaei : Ecce quomodo amabat eum. 37. Quidam autem ex ipsis dixerunt : Non poterat hic, qui aperuit oculos caeci nati, facere ut hic non moreretur? 38. Jesus ergo rursus fremens in semetipso, venit ad monumentum : erat autem spelunca, et lapis superpositus erat ei. 39. Ait Jesus : Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror ejus qui mortuus fuerat : Domine, jam felet. quatuordecim enim dies est. 40. Dicit ei Jesus : Nonne dixi tibi, quoniam si crederis, videbis gloriam Dei? 41. Tulerunt ergo lapidem. Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit : Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. 42. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat, dixi, ut credant quia tu me misisti. 43. Haec cum dixisset, voce magna clamavit : Lazare, veni foras. 44. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes et manus institis, et facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Jesus : Solvite eum, et sinite abire. 45. Multi ergo ex Judaeis, qui venerant ad Mariam et Martham, et viderant quae fecit Jesus, crederunt in eum. 46. Quidam autem ex ipsis abiierunt ad Phariseos, et dixerunt eis quae fecit Jesus. 47. Collegerunt ergo Pontifices et Pharisei concilium, et dicebant : Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? 48. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum; et venient Romani, et tollent nostrum locum, et gentem. 49. Unus autem ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis : Vos nescitis quidquam, 50. nec cogitatis quid expectet vobis ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat. 51. Hoc autem a semetipso non dixit; sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quod Jesus moriturus erat pro gente, 52. et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. 53. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum. 54. Jesus ergo jam non in palam ambulabat apud Judaeos, sed abiit in regionem juxta desertum, in civitatem quae dicitur Ephrem, et ibi morabatur cum discipulis suis. 55. Proximum autem erat Pascha Judaeorum; et ascenderunt multi Hierosolyman de regione ante Pascha, ut sanctificarent seipsos. 56. Quare venit ergo Jesus, et colloquebantur ad invicem, in templo stantes : Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant autem pontifices et Pharisei mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

1. ERAT AUTEM QUIDAM LANGUENS (Arabicus infirmus) LAZARUS A BETHANIA, DE CASTELLO MARIE ET MARTHE, SORORIS EJUS. — Syrus, erat autem quidam, qui morbo detinebatur, Lazarus ex Beth Anio (domo afflictionis) pago, frater Mariam et Marthae; Vatablus, aegrotabat autem Lazarus; Nonnus, morbo gravi habens genus stegellabatur Lazarus est, membrorum plaga tabefactus, vicinus morti. Ergo morbus hic erat gravis et lethalis, nam paulo post mortem attulit (1).

LAZARUS, — nobilis et dives, ideoque alius a Lazaro mendico et ulceroso jacente ad fores Epulonis, Luc. xvi.

A BETHANIA, DE CASTELLO MARIE ET MARTHE. — Est appositio, q. d. A Bethania, id est ex castello (hoc est, oppido vel pago) Marthae et Mariae Magdalene, in quo scilicet ipse habitabat, eique erant non tam domine, quam honoratores incola, ac Christi discipulis et hospites. Ita Theophylactus, Leontius et alii. Sic cap. i, 44,

(1) Narratione de Lazaro a Jesu in vitam revocato adeo aperta veritatis vestigia impressa sunt, sive orationem illius et formam, sive argumentum spectes; et etiam cum reliqua Jesu historia adeo accurate cohaeret, et causas proximorum eventuum adeo clare et perspicue continet (vid. Joan. xi, 46-57; xii, 1-9), ut de historia h. l. a Jesu (cujus veritatem et fidem tota etiam Evangelii ipsius indoles arguit) enarrata veritate dubitari nullo pacto possit. Ita Ruinocoelius ad h. l. Suspecta quidem visa est nonnullis haec historia, eo quod eam eodem Joannes retulerit; at aliorum Evangelistarum similes plures haec improbabilis causae possunt afferri.

Nomine Evangelistae, ut notum est, vitam Christi omnem volebant exponere; eorum quisque e magna rerum memorabilium a Jesu gestarum multitudine delectum tunc in Galilaea a Jesu gestas perscrutari esse videntur, praetermissis autem plura a Jesu, auctore Joanne, in Judaea et Hierosolyms peracta. Evangelistae reliqua Christi facinorae aequae certa et gravia dignitate Messianae documenta erant ac mortuorum et vitam revocatio; igitur cum jam Mattheus, Marcus et Lucas enarrassent Jari Clae, et Lucas iterum adolescentis Nainioidis resurrectionem (quam historiam reliqui etiam Evange-

Bethania vocatur civitas Petri et Andreae, quia ipsi ejus erant incolae, et non domini.

Bethania significatio. Mystice: « Bethania » hebraice idem est primo, quod domus afflictionis, ut veritas Syrus, idque hic congruit. Lazari enim morbus et mors affligebat tam ipsum, quam sorores ejus. Secundo, « Bethania » idem est quod domus obedientiae.

Unde S. Bernardus, serm. ad milites templi, cap. xii: « Hoc loco, ait, infirmatum est quod nec studium bonae actionis, nec otium sanctae contemplationis, nec lacrymae penitentis extra Bethaniam accepta esse poterunt illi, qui tantam habuit obedientiam, ut vitam ipsam perdere maluerit, factus obediens Patri usque ad mortem. »

Tertio, « Bethania, » ait Pagninus, idem est quod domus responsionis, vel exauditionis Domini, quia ibi Christus Mariam et Martham pro vita Lazari orantes exaudivit. Radix enim *ῥίζα* ana per an, significat *effligi, obedire, respondere et exaudire.*

Transit Joannes a gestis Christi in festo Encaeniorum, ut patet cap. x, 22, ad gesta Christi paulo ante ultimum Pascha, ut patet hoc cap., vers. 33, hoc est, salvi a decembri ad martium: omittit ergo gesta Christi in januario et februario, quia illa fuisse recenset Lucas a cap. xv usque ad xix, ex quo eadem summam recensuit in Chronotaxi, num. 61 usque ad 57.

2. MARIA AUTEM ERAT, QUAE UNXIT DOMINUM UNCTO, ET EXTERIUS FEDES EJUS CAPILLIS SUIS. — Luc. vii, 37, ostendi eandem fuisse Mariam, quam bis, vel ut alii, ter unxit Christum, nimirum Mariam Magdalenam, esto aliqui opinentur fuisse duas, alii tres. Minus recte ergo Leontius, quem sequuntur moderni heretici, *unxit* accipit de unctione non praeterita Lucae, sed paulo post futura sex diebus ante mortem Christi, de qua cap. seq., vers. 3, ut hic sit anticipatio.

CUIUS FRATER LAZARUS INFIRMABATUR. — Arabicus, *erat autem Lazarus infirmus frater ejus.* Addit hoc Joannes, ut insinuet causam suscitationis Lazari, nimirum quod frater esset Magdalene, quae tota devota suo Jesu, ab eo impetravit fratris Lazari suscitationem.

3. MISERUNT ERGO SORORES EJUS AD EUM (JESUM) DICENTES: DOMINE, ECCE QUEM AMAS, INFIRMATUR.

lister emiserant), non necesse putabant historiam quoque Lazari rediivi litteris consignare. Joannes vero, cum res a Jesu potissimum in Judea, Hierosolymis et in hujus urbis vicinia gesta memoria prodiderit, cumque ultima Jesu facta copiosius et accuratius vellet exponere, utpote scriptor historicus praemissum impetio et res sua esse putabat, historiam Lazari rediivi, cum historia mortis et suscitationis Christi ante coherentem, litteris mandare. Alia quoque haud improbabilis causa silentii reliquorum Evangelistarum de Lazari in vitam revocato a pluribus aliata est: monuerunt nimirum, eo tempore quo Matthaeus, Marcus et Lucas scriberent, adhuc vixisse Lazarum, praeterisse ergo eos hoc insigne factum Christi, ne Lazaro ejusque familiae negotium faceressent.

— Cyrillus, Theophylactus et Leontius censent haec verba esse admirantis et admirationis, q. d. Qui fieri potuit, ut ille quem tu amas, Domine, qui vitam et necis habes imperium, in morbum incidit? quomodo tui amantem sua fuit aegritudo invadere? et quomodo eum tenet languor, quem tui occupat amor?

Simplicius alii censent sorores ex modestia et fiducia id dixisse. Audi S. Augustinum et ex eo Bedam: « Non dixerunt: Veni, amanti enim tantummodo nuntiandum fuit. Non ausu sunt dicere: Veni et sana. Non ausu sunt dicere: Ibi jube et hic fiet; cur enim non et ista, si fides centurionis illius inde laudatur? Ait enim: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum die verbo, et sanabitur puer meus. Nihil horum ista, sed tantum: Domine, ecce quem amas infirmatur, sufficit ut noveris: non enim amas et deseris. » Est ergo insinuatio haec oratio, sed ocella et implicita, quae significat necessitatem et desiderium remedii, quae saepe efficacior est postulatio aperta, quae magis humilis, verecunda, reverens et confidens. Ita ex S. Thoma Suarez, tract. de Oratione.

Itaque haec petitio sororum praese fert primo, magnam fidem; non enim dicunt: Veni, accedera, ne mors eum praecipue? Credunt enim Christum posse curare absentem, imo mortuum suscitare. Ita Cyrillus, Theophylactus, Rupertus. Secundo, ingentem fiduciam, quae confidebat Christum solo nuntio morbi accepto, illi remedium allaturum. Unde verba et preces non multiplicat. Tertio, eximiam charitatem: « Ecce quem amas, » inquit, q. d. Tu nos amas, et nos te: sufficit ergo amanti amati morbum indicare. Amor enim precibus omnibus prevalet. Quarto, resignationis: resignant enim se totas in providentiam Christi, ut ille de morbo et morbo hoc statuat et disponat quod ejus prudentiae et charitati liberit. Quare effectus fuit haec earum oratio, nobisque crebro est imitanda et usurpanda.

4. AUDIENS AUTEM JESUS, DIXIT EIS: INFIRMITAS HEC NON EST AD MORTEM (SYRUS, NON EST LETHALIS; ARABICUS, NON EST INFIRMITAS MORTIS), SED PRO GLORIA DEI, UT GLORIFICETUR FILIUS DEI PER EAM. — « Non est ad mortem, » primo, quia haec mors

— non tam erit mors, quam somnus; nam vivo ex ea evigilabit et resurget. Unde, vers. 11, ait: « Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut a somno excitem eum. » Secundo, q. d. Infirmitas Lazari finis et scopus non est mors, sed gloria Dei; Deus enim non immisit morbum huic Lazaro hoc fine, ut vitam ei per mortem adimat, sed potius ut vitam ei majorem restituat, itaque gloriam Dei adaugeat. Ita S. Augustinus: « Non est ad mortem, inquit, quia et ipsa mors non erat ad mortem, sed potius ad miraculum, quo facto crederent homines in Christum, et viderent veram mortem. »

Tertio, « non est ad mortem, » scilicet talem, qualis esse solet communis hominum mors; nimirum, ut homo in ea permaneat, nec amplius ad hanc vitam et hoc saeculum redeat: licet enim mors separaret animam Lazari a corpore, tamen non imponebat finem huic saeculo, ut ad illud non rediret; quod tamen facit mors. Nam mox a Christo resuscitatus ad illud rediit, magis vivus, sanus et vegetus quam ante. Ita S. Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius et alii. Unde Nonnus vertit, « non est ad eternam mortem. »

SED PRO GLORIA DEI. — Per gloriam primo, Andreas Cretensis, in *Catena*, intelligit crucem et mortem Christi: hanc enim Judaei invidi irrogantur Christo ob suscitatum ab eo Lazarum, et haec maxime glorificavit Christum. Secundo, Theodoros Heracleotes, in *Catena*, accipit gloriam, quae obventura est Christo, ob divulgationem et celebritatem hujus suscitationis factae ab eo per totam Judaeam, imo per totum orbem. Tertio, et genuine, gloriam dei accipe, quia homines videntes Lazarum a Christo suscitatum, in eum ut Messiam et Dei Filium crediderunt, itaque tam Christum quam Deum Patrem glorificaverunt. Sic enim hanc gloriam explicat Joannes, dicens vers. 43: « Multi ergo ex Judaeis qui venerant ad Mariam et Martham, et viderant quae fecit Jesus, crederunt in eum. » Unde S. Augustinus: « Talis glorificatio, ait, non ipsum auxit, sed nobis profuit. »

5. DILIGEBAT AUTEM JESUS MARTHAM, ET SOROREM EJUS MARIAM, ET LAZARUM, — ob singularem earum erga se amorem, devotionem, liberalitatem, quae Jesum cum Apostolis alebant; Martha enim habebat curam hospitalitatis Jesu; Maria a Christo sanata et conversa totam se ei adixerat, imo eum per oppida proficiscentem ac predicantem comitabatur sumptuose suppeditabat. *Luce vii, 2.* Lazarum sorores imitabatur. Dilectionis Jesu mentionem injicit hic Joannes, non tam ut illam fuisse causam aegrotationis Lazari significet, ut censet Cyrillus, q. d. Ideo Jesus immisit morbum Lazaro; quia illum ejusque sorores diligebat, juxta illud: « Ego quos amo, et ego et castigo, » Apoc. iii, 19, sed ut significet

Jesum accepto nuntio plane menti et memoriae inlixisse morbum Lazari, ut eum sanaret, sed modo et tempore opportuno. Dilectio enim faciebat eum sollicitum de Lazari salute, ideoque Lazari causa fecit omnia quae versu sequenti et deinceps narrat Joannes, illudque significat *ergo, cum statim subdit: « Ut ergo audivit, »* q. d. Diligebat Jesus Lazarum, ut ergo audivit eum aegrotare, crepit serio cogitare de eo sanando, omniaque sua ita disposuit, ut congruo eum tempore vite et sanitati restitueret.

Porro adeo Jesus dilexit Lazarum et sorores ejus, ut propter eas Lazarum a morte suscitari efflami seiret suscitationem Lazari sibi fore causam mortis et crucis: ob Lazarum enim suscitationem Pharisei Christum occiderunt. *Vita ergo Lazari fuit mors Christi.*

6. UT ERGO AUDEVIT QUIA (QUOD) INFIRMABATUR, TUNC QUIDEM MANSIT IN EODEM LOCO (IN BETHABARA, CAP. PRECED.; VERS. 20) DIGNUS DIEBUS, — tum ut hominum multitudinem ad se confluenti satisfaceret eique ostenderet se esse Messiam a Joanne ibidem demonstratum; tum ut illud idem confirmaret miraculo insigni et omni exceptione majori, scilicet suscitatione Lazari. Mansit ergo ibidem per biduum, ut interim moretur Lazarum, quia volebat non aegrum sanare, sed mortuum, imo sepultum quatuoriduum et festentem suscitare: quod longe erat majus tam beneficium quam miraculum, ne calumniam Judeorum foret locus, ut dicerent Lazarum non vere fuisse mortuum, ideoque nec suscitatum, sed tantum syncope vel deliquium animi passum, ex illo non ope Christi, sed vi naturae et juvenilis vigoris, ultro ad se rediisse. Ita S. Chrysostomus, Theophylactus et Rupertus.

7. DEINDE POST HAEC DIXIT DISCIPULIS SUIS: EAMUS IN JUDEAM ITERUM, NUNC QUEREBANT TE JUDEI LAPIDARE, ET ITERUM YADIS ILLUC? — « Nunc, » id est paulo ante: nam exinde jam duo menses effluerant, uti initio capituli dixi, et colligitur ex cap. preced., vers. 22 et sequent. Dicuntur hoc discipuli

et magister, et Domine noster, nunc querebant te Judei lapidare, et iterum yadis illuc? — « Nunc, » id est paulo ante: nam exinde jam duo menses effluerant, uti initio capituli dixi, et colligitur ex cap. preced., vers. 22 et sequent. Dicuntur hoc discipuli

et magister, et Domine noster, nunc querebant te Judei lapidare, et iterum yadis illuc? — « Nunc, » id est paulo ante: nam exinde jam duo menses effluerant, uti initio capituli dixi, et colligitur ex cap. preced., vers. 22 et sequent. Dicuntur hoc discipuli

et magister, et Domine noster, nunc querebant te Judei lapidare, et iterum yadis illuc? — « Nunc, » id est paulo ante: nam exinde jam duo menses effluerant, uti initio capituli dixi, et colligitur ex cap. preced., vers. 22 et sequent. Dicuntur hoc discipuli

Jesum accepto nuntio plane menti et memoriae inlixisse morbum Lazari, ut eum sanaret, sed modo et tempore opportuno. Dilectio enim faciebat eum sollicitum de Lazari salute, ideoque Lazari causa fecit omnia quae versu sequenti et deinceps narrat Joannes, illudque significat *ergo, cum statim subdit: « Ut ergo audivit, »* q. d. Diligebat Jesus Lazarum, ut ergo audivit eum aegrotare, crepit serio cogitare de eo sanando, omniaque sua ita disposuit, ut congruo eum tempore vite et sanitati restitueret.

Porro adeo Jesus dilexit Lazarum et sorores ejus, ut propter eas Lazarum a morte suscitari efflami seiret suscitationem Lazari sibi fore causam mortis et crucis: ob Lazarum enim suscitationem Pharisei Christum occiderunt. *Vita ergo Lazari fuit mors Christi.*

6. UT ERGO AUDEVIT QUIA (QUOD) INFIRMABATUR, TUNC QUIDEM MANSIT IN EODEM LOCO (IN BETHABARA, CAP. PRECED.; VERS. 20) DIGNUS DIEBUS, — tum ut hominum multitudinem ad se confluenti satisfaceret eique ostenderet se esse Messiam a Joanne ibidem demonstratum; tum ut illud idem confirmaret miraculo insigni et omni exceptione majori, scilicet suscitatione Lazari. Mansit ergo ibidem per biduum, ut interim moretur Lazarum, quia volebat non aegrum sanare, sed mortuum, imo sepultum quatuoriduum et festentem suscitare: quod longe erat majus tam beneficium quam miraculum, ne calumniam Judeorum foret locus, ut dicerent Lazarum non vere fuisse mortuum, ideoque nec suscitatum, sed tantum syncope vel deliquium animi passum, ex illo non ope Christi, sed vi naturae et juvenilis vigoris, ultro ad se rediisse. Ita S. Chrysostomus, Theophylactus et Rupertus.

7. DEINDE POST HAEC DIXIT DISCIPULIS SUIS: EAMUS IN JUDEAM ITERUM, NUNC QUEREBANT TE JUDEI LAPIDARE, ET ITERUM YADIS ILLUC? — « Nunc, » id est paulo ante: nam exinde jam duo menses effluerant, uti initio capituli dixi, et colligitur ex cap. preced., vers. 22 et sequent. Dicuntur hoc discipuli

et magister, et Domine noster, nunc querebant te Judei lapidare, et iterum yadis illuc? — « Nunc, » id est paulo ante: nam exinde jam duo menses effluerant, uti initio capituli dixi, et colligitur ex cap. preced., vers. 22 et sequent. Dicuntur hoc discipuli

et magister, et Domine noster, nunc querebant te Judei lapidare, et iterum yadis illuc? — « Nunc, » id est paulo ante: nam exinde jam duo menses effluerant, uti initio capituli dixi, et colligitur ex cap. preced., vers. 22 et sequent. Dicuntur hoc discipuli

et sepultus: alloqui enim veniente Christo, non fuisset quatuordecim in morte et sepulcro, uti hic dicitur.

Probabilis Euthymius et Maldonatus censent Lazarum quidem eo die, quo nuntius ad Christum venit, fuisse defunctum; sed postero die sepultum, ne forte quid occulte vite in eo lateret: inde Christum biduo mansisse in Bethabara, quatio die inde discessisse versus Bethaniam; sed quatio hoc iter erat decem circiter horarum (ut patet ex tabulis Geographicis terræ sanctæ, quas edidit Adrichomius et alii), quod ægre a Christo et Apostolis pedibus confici potuisset uno die; hinc Christum postero mane, qui dies quintus erat a sepultura Lazari, appulisse Bethaniam, ac suscitasse Lazarum: nec enim decebat eum vespere (ne phantasia videretur suscitatio), sed mane, vel plena die suscitari. Quare Lazarus jam erat quatuordecim, hoc est integros quatuor dies exegerat in monumento, sive sepulcro, jamque agebatur quintus dies a sepultura, ut constaret omnibus eum non tantum esse mortuum, sed fetentem et a veribus comestum. Hinc suscitatio ejus facta a Christo fuit certissimum et clarissimum miraculum, quod a Scribis nullo modo obscurari aut vellicari potuit.

Tropologie: quatuordecim est peccator habens habitum peccandi; qui peccato immortalis, in eo quasi sepultus, sine spe veniæ et vite spiritualis, quasi desperatus jacet. *Primus* enim dies est, quo quis consensu voluntatis peccat; *secundus*, quo quis peccatum opere consummat; *tertius*, quo illud frequentat ejusque consuetudinem et habitum sibi inducit; *quartus*, quo hic habitus callum obducit, et quasi in naturam vertitur, iuxta illud S. Augustini, lib. VIII *Confess.*, cap. v: « Ex voluntate perversa facta est libido, et dum servitur libidini facta est consuetudo; et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas: quibus quasi ansulis quibusdam sibi innexis, unde et catenam appellavi, tenebat me obstrictum dura servitus. » Talis ergo magna et rara Christi gratia ab hoc peccati sepulcro excitandus est: quod ut significaret Christus, magna voce clamavit: « Lazare, veni foras. » Ita S. Augustinus.

Rursus Alcuinus: *Primus* dies, inquit, est elatio in corde; *secundus*, consensus voluntatis in peccatum; *tertius*, factum, cum illud opere exequimur; *quartus*, consuetudo, cum illi consuescimus, et consensendo inhaeremus. Sic fere et S. Augustinus, lib. I de *Serm. Domini in monte*, cap. xxiii: « Sicut, inquit, tribus gradibus ad peccatum pervenitur, suggestione, delectatione, consensione; ita ipsius peccati tres sunt differentie, in corde, in facto, in consuetudine, tanquam tres mortes. Una quasi in domo, id est cum in corde consanctitur libidini; altera jam prolata quasi extra portam, cum in factum procedit assensio; tertia, cum vi consuetudinis mala,

tanquam mole terrena, promittitur animus, quasi in sepulcro jam putens. Quæ tria genera mortuorum Dominum resuscitasse, quisquis Evangelium legit, agnoscit. Et fortasse considerat, quas differentias habeat etiam ipsa vox resuscitantis, cum alibi dicit: Puella, surge; et alibi: Juvencus tibi dico surge; alibi, infremuit in spiritu, et levit, et rursus fremuit, et post deinde voce magna exclamavit: Lazare, veni foras. » Vide eundem de *Verbis Domini secundum Joannem*, tract. 44: « Prima, ait, est stillatio delectationis in corde; secunda, consensus; tertia, factum; quarta, consolatio.

Tertio, Glossa ex S. Augustino et Beda. *Primus* dies mortis est, inquit, quo nascimur a cum peccato originali; *secundus*, quo ad ætatis discretionis venientes naturalem legem transgredimur; *tertius*, quo legem contemnimus; *quartus*, quo ipsum quoque Christi Evangelium et gratiam aspernamur: ex adverso S. Bernardi, serm. 4 de *Assumpt.*, per quatuor dies accipit quatuor motus et actus penitentis: *primus* est timor; *secundus*, certaminis contra peccata; *tertius*, doloris; *quartus*, pudoris eorumdem.

18. ERAT AUTEM BETHANIA JUXTA HIEROSOLYMAN, QUASI STADIIS QUINDECIM. — Stadium est octava pars milliæ Italianæ, sive mille passuum: continet ergo 125 passus: quare quindecim stadia continent 1875 passus; sedecim enim stadia continent duo millia passuum faciuntque duo millia Italianæ. Addit hoc Joannes, ut significet multos Hierosolymis venisse in Bethaniam, utpote loco vicinam, ut Martham et Mariam, ob Lazari mortem mestas solarentur. Ita S. Chrysostomus, Theophylactus, Cyrillus et alii. Unde sequitur:

19. MULTI AUTEM EX JUDEIS VENERANT AD MARTHAM ET MARIAM, UT CONSOLARENTUR EAS DE FRATRE SUO. — « Multi, » præsertim cognati, affines, amici; erant enim hæc sorores honoratæ, divites et nobiles, quæ multos habere solent vel amicos vel asseclas. Accedit, quod acerbus sit funeris fratris luctus, ad quem proinde leniendum nulli, etiam exteri et incogniti, consolandi causa accurrere solent. Est enim hic mortis luctus toti naturæ nostræ communis, unde et communis in eo omnium accedit consolatio. Ita Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius.

20. MARTHA AUTEM UT AUDIVIT QUIA JESUS VENIT, OCCURRIT ILLI: MARIA AUTEM DOMI SEDEBAT, — silentio, luctui et orationi more suo vacans: quare nuntius adventus Christi, non ad Mariam, sed ad Martham pervenit; Martha enim erat senior, et domui præerat, totaque actiosa et negotiosa: quare litteræ et nuntii omnes ad illam primo deferbantur, non ad Mariam. Sed eam ipsa Maria non significavit Christum adventare? Respondeo: *Primo*, quia occursum adventantis Christi moram nullam patiebatur. Videtur enim Christus domum fuisse vicinus, cum Martha ei occurrat. *Secundo*, quia Martha secreto volebat agere cum Christo, ut ab eo exploraret, num qua spes foret fratris

resuscitandi vel adjuvandi, ut patet ex vers. seq. *Tertio*, quia Maria, ut dixi, quieti et orationi erat addicta. *Quarto*, quia, si Mariam evocasset, omnes Judei eam secuti fuissent; itaque tumultus exortus fuisset, et forte eorum cum Christo disputantium lis et contentio. Ita Leontius. Denique letitia ob adventantem Christum, totam eam respiciat ad occurrendum Christo, ut de sorore vocanda non cogitare. Malim hoc dicere, quam, quod nonnulli autumant, eam hanc laudem occursum Christi voluisse præcipere sorori suæ; hoc enim nimis inane et femininum est, ac tanta tanque sancta virgine indignum.

21. DIXIT ERGO MARTHA AD JESUM: DOMINE, SI FUISSIS HIC, FRATER MEUS NON FUISSET MORTUUS, — quia scio te iam potentem, ut mortem arceret possis; scio pariter te ipsius et nostri adeo amantem, ut eum mori non permisisses. Tacite, inquit Chrysostomus, Cyrillus et Theophylactus, sed reverenter, dolendo, quasi arguit Christum, quod eodem die quo venit nuntius de morbo Lazari ad Christum, ipse sit mortuus. Quare etiam si statim Christus accivisset se ad iter, tamen, antequam venisset Bethaniam, Lazarus fuisset mortuus. Erat enim iter novem horarum. Potius ergo Martha inuasit seipsam, quod non citius nuntium miserat ad Christum, aut certe in genere dolet et luget Christi absentiam, quod scilicet non fuerit præsens, ut Lazaro ægrotanti sanitatem restitueret, quomodo de omni de casuali medici absentia, si quis eo absente in morbum incidat. Non videtur Martha adhuc habuisse perfectam fidem de Christi deitate, omniscientia et omnipotentia. Si enim hanc habuisset, credidisset Christum etiam absentem scivisse mortem Lazari, eumque potuisse curare. Eum ergo credebatur esse Prophetam præ cæteris Prophetis; non tamen Deum, sed evecta et illuminata a Christo mox id credidit, vers. 28.

22. SED ET NUNC SCIO QUIA QUECUMQUE POSUERIS A DEO, DABIT TIBI DEUS, — ac consequenter si poscas a Deo resuscitationem Lazari, licet quatuordecim jam in sepulcro, dabit eam tibi Deus. Putabat, ait Cyrillus, quod Christus veniret, non ut suscitaret Lazarum, sed ut se et Mariam solaretur; ideoque rogat eum ut Lazarum suscitaret, sed facit et eum modesta humilique voluntatis suæ in Christum resignatione. Unde, ut advertit S. Augustinus: « Non dixit: Sed et modo rogo te ut resuscites fratrem meum: unde enim sciebat, si facti ejus resurgere utile fuerit? hoc tantum dixit: Scio quia potes; si vis, facies: utrum enim facias, iudicii tui est, non presumptionis meæ. »

Dices: Cur Martha non servavit corpus Lazari insepultum, et balsamo conditum usque ad adventum Christi, ut sic facilius Christum permoveret ad eum suscitandum? Respondeo *primo*: Quia Judeis mos erat postero die defunctos sepelire. *Secundo*, quia nesciebat an Christus eum esset

suscitaturus, nec ne. *Tertio*, quia quatuordecim mortuum domi delinere insepultum, fuisset res insolens, fetida et calumniosè obnoxia. *Quarto*, quia credebatur Christum etiam sepultum posse suscitare, ut ipsa hic dicit. Denique Christus hanc mentem et iniecerat, ut nature cursum sequens fratrem mortuum sepeliret, hoc fine, ut ipse jam sepultum suscitaret, itaque majus foret ejus miraculum et beneficium. Hic enim est mos Dei.

Hinc moraliter discit, Deum sepe permittere nos in tribulationes incidere, easque sinere ut crescant ad summum, ac tum vi magna succurrere, ut suam omnipotentiam sanctorumque elementiam et providentiam ostendat. Quare tunc fidei non est desperandum, sed augenda spes et oratio, ac maxime sperandum. Cum enim omne humanum deficiat auxilium, tunc prope est et accurrat divinum, aiebat Philo, legatus ad Calium imperatorem. Sic Deus succurrit Abraham in arcibus posito, *Genes. xxii*, et Joseph in carcere oblivioni tradito, *Genes. xli*, 12; item Hebreis a Pharaone oppressis, *Exodi i* et seq., ac presertim cum eodem hinc mari, unde montibus, aliunde exercitu Pharaonis undique cinctos, divisio mari Rubro salvos per illud traduxit, ac Pharaonem insequentem redacto mari, cum toto exercitu submersit, *Exodi xiv*. Sic tempore iudicium permisit eosdem opprimi a Mahianitis, nunc a Moabitibus, nunc ab Ammonitis, nunc a Philistinis, ut eos induceret ad ferventer orandum et clamandum ad se; quo facti illico mittebat eis Gedeonem, Aod, Samsonem aliosque iudices, qui eos liberarent. Sic Judeos neci destinatos ab Holoferne liberavit per Judith, et ab Aman per Mardocheum, et ab Antiocho per Machabæos. Sic Davidem in spelunca a Saule circumdatum liberavit, misso ad Saulem nuntio, Philistæos Judeam populari, *II Reg. xxiii*, 26 et 27.

Similiter modo in bellis sepe desperatio est causa spei, imo victoria: milites enim de vita desperantes, pro ea pugnant acerrime, ne moriantur inulti; quare sunt formidabiles et sepe hostes victores vincunt. Unde illud militare axioma: « Hostem ne cogas ad desperationem, Hostis fugientis aureum sternæ potest. Cum desperato manus ne conferas. »

Dei ergo proprium est, ut defectum naturæ supplere, sic et derelictis desperatis succurrere, iuxta illud: « Tibi derelictus est pauper, orphanus tu eris adiutor. » Et illud: « Deus ex machina; Deus ex improvviso apparet. »

23. DIXIT ILLI JESUS: RESURGET FRATER TUUS. — Mestam Martham de morte fratris solatur Jesus spe resurrectionis, sed ambiguit, ut sensim illam evehat ad tanti miraculi, quo cum mox suscitaret destinabat, fidem et spem, qua se disponat et quasi mereatur illud. Ita Leontius.

24. DIXIT EI MARTHA: SCIO QUIA RESURGET IN RESURRECTIONE (SYRUS, in consolatione) IN NOVISSIMO

die. — Christus dixerat Lazarum resurrecturum, sed ambigue, non exprimendo an nunc, an in die iudicii. Martha ergo, ut hujus ambigui resolutionem ex ore Christi eliceret, subdit: Scio enim resurrecturum in die iudicii; verum hoc non erit ei peculiare beneficium, sed commune omnium hominum; sin autem illud resurrecturus sit, et nunc a te suscitandus, clare velim edicere; erit enim hoc singulare illi nobisque Phariseos reddidisse immortalitatem animæ, indeque resurrectioem corporum, idque patet II Machab. xii, 45; Job, xix, 25; Act. xxiii, 8. Martha enim hic loquitur ex Judæorum sensu, licet Theophylactus autemet ipsam didicisse resurrectionem a Christo.

23. Dicit ei Jesus: EGO SUM RESURRECTIO ET VITA. — Syrus, *Ego sum consolatio et vita*. Syri enim resurrectionem vocant *consolationem*, quia illa hominibus in hujus vite omnimoda desolatione, summa est consolatio tum anime, tum sensuum et membrorum omnium, ac totius hominis.

Ego sum RESURRECTIO ET VITA, — non formalis, sed causalis, q. d. Ego sum qui resuscito, ego qui vitam prebeo (sic I Cor. i, dicitur: « Qui factus est nobis justitia, et sanctificatio, et redemptio, » hoc est justificator, sanctificator, redemptor), per me et mortui resurgunt, et viventes vivunt; itaque possum ego iam statim ante resurrectionem communi, fratrem tuum a morte redivivum suscitare. Unde S. Augustinus: « Dicis, inquit, resurgat frater meus in novissimo die: verum dicis; sed per quem tunc resurgat, potest et dicis, quia ego sum resurrectio et vita; » hoc est, ego sum causa resurrectionis et vite, ita ut omnes per me resurgant, ac nemo nisi per me resurgere valeat. Causa sum, inquam, quadruplex, scilicet meritoria, efficiens, exemplaris et finalis. Ego enim merui mea morte omnium resurrectionem, eandemque physice efficiam in die iudicii, ac ejusdem exemplar dedi in mea resurrectione, quæ est finis resurrectionis omnium. Resurgunt enim fideles omnes hoc fine, ut mihi resurgenti in gloria conformentur, atque glorificentur in æternum.

Porro Christus tacite respondet illo dicto Marthæ: « Quæcumque poposeris a Deo, dabit tibi Deus; » quæ verba inveniunt imperfectam Marthæ fidem, ait Theophylactus, quare eam perficit Christus. Illa enim dicebat: Quæcumque petieris, etc. Christus autem ostendit se esse a quo oportet petere, ait Chrysostomus. Dicit ergo: « Ego sum resurrectio, » q. d. Mihi non est opus poscere a Deo resurrectionem fratris tui, quia ego ipse per me eandem præstare possum; sum enim resurrectio et vita, nimirum resurrectio mortuorum et vita viventium, quia mortuos a morte suscito, et viventibus vitam tribuo. « Vitam » intelligit, qua resurgentes vivunt et aliquid amplius. Ita Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius et alii.

Unde aliqui sic exponunt: Ego sum resurrectio et vita, id est ego sum resurrectio ad vitam, ut sit herediadys. Hinc vitam hanc explicans, subdit:

QUI CREDIT IN ME, ETIAMSÍ MORTUUS FUERIT, VIVET. — Christus Marthæ pelenti Lazaro restituit vitam corporis, amplius respondet et tribuit, nimirum vitam quoque animæ, ut scilicet anima ejus vivat hic novam vitam per majorem gratiam, et in futuro per gloriam. Vivet anima, ait S. Augustinus, donec resurgat caro, nunquam postea moritura. Sensus ergo est, q. d. Non tantum frater tuus me suscitante resurget, sed et quilibet fidelis, qui credit in me fide viva, et per charitatem formata, « etiamsi mortuus fuerit, vivet; » tum quia anima ejus semper vivet per vitam charitatis et gratiæ, ac gloriæ in celo; tum quia corpus ejus a morte per me suscitabitur ad vitam beatam et æternam in die iudicii, quod proprie hic spectat Christus. Quare, licet illud moriatur, tamen erit hoc ad tempus modicum duntaxat, ita ut mors illa non tam mors quam somnus et dormitio esse videatur; nam ex ea evigilabit et resurget in die iudicii. Unde S. Cyprilianus, lib. *De Mortali*, hunc locum citans et explicans: « Si in Christum credimus, inquit, fidem verbis et promissis ejus habeamus, et non morituri in æternum, ad Christum, cum quo et victuri et regnaturi semper sumus, ista securitate veniamus. Quod interim moriamur, ad immortalitatem morte transgredimur; nec potest vita æterna succedere, nisi hinc configeri exire; non est exitus iste, sed transitus, et temporali finere decurso, ad æterna transgressus. »

26. ET OMNIS QUI VIVIT, ET CREDIT IN ME, NON MORIETUR IN ÆTERNUM. — probat Christus se esse resurrectionem et vitam, id est causam resurrectionis et vite omnibus fidelibus et sanctis; resurrectionem quidem, dicens: « Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet; » quia scilicet a morte per me suscitabitur ad vitam beatam; vitam vero, dicens: « Et omnis qui vivit et credit in me, non morietur in æternum, » q. d. Ego sicut fideles mortuos ad vitam beatam suscitabo, sic et viventes adhuc, qui in me credunt, in vita æterna conservabo faciamque ut non moriantur in æternum; quia, licet ad modicum tempus ex debito nature moriantur, tamen paulo post a morte eos suscitabo ad vitam æternam, ita ut non tam mortui fulsset, quam dormissee videantur. Quare ego omnium tam mortuorum et viva, quam viventium fidelium sum resurrectio et vita, quia per resurrectionem omnibus tribuam vitam perpetuam. Ita S. Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Leontius, Euthymius. Infideles enim et impij, licet resurrecturi quoque sint ad vitam, tamen quia resurgunt ad tormenta gehennæ, hinc vita eorum potius mors dicenda est, quam vita.

Rursus nonnulli magis ample sic exponunt, q. d. Omnis qui vivit vita naturali, et credit in me,

Itaque per fidem charitate formatam vivit vita gratiæ supernaturali, hic non morietur in æternum, quia anima ejus non morietur per peccatum mortale, quod permanebit in vita gratiæ: intelligi, nisi ipse ultro eam peccando prodigat et abiciat; quoad corpus vero, licet moriatur ad breve tempus, tamen non manebit in morte, sed suscitabitur ad vitam æternam, juxta illud cap. iii, vers. 13: « Ut omnis qui credit in me, non pereat; sed habeat vitam æternam. » Hic sensus undequaque planus est; Christus tamen magis hic spectat resurrectionem corporis, quam vitam animæ, agit enim de suscitando Lazaro.

CREDIS HOC? — Fidem resurrectionis Christus exigit, non a Lazaro, utpote mortuo, sed a sorore ejus Martha, ut, per hanc ipsa impetret fratris suscitationem, simul ut et ipsa excitet ad majorem resurrectionis fidem et spem, itaque majori studio et sanctitate ad eandem se comparet. Sic a patre poscente filium liberari a demone, exigit Christus fidem, ut crederet se posse hoc facere, Marc. ix, 29, et a paralytico Paralytici similem exigit fidem, Math. ix, 3.

27. AIT ILLI: UTQUE, DOMINE, EGO CREDIDI, QUIA (QUOD) TU ES CHRISTUS (Messias Judæis promissus) FILIUS DEI VIVI, QUI IN HUNC MUNDUM VENISTI. — Arabicus et Græcus, *εγγυωρος*, id est *venturus* (quod erat nomen Messie); Syrus, *venturus es, ut mundum redimas et salves*.

FILIUS. — Græce *ὁ υἱός*, id est *ille Filius*, scilicet verus, naturalis et unicus Dei. Marthæ fidem imperfectam perficit Christus, dicens: « Ego sum resurrectio et vita. » Unde ipsa interior illuminata a Christo, in actum fidei perfectum erupit dixitque: Credo te esse Messiam verum Dei Filium, ideoque Deum, et omnis resurrectionis et vite causam primam. Credo te ut Deum posse Lazarum et quoscumque defunctos velis, illico suscitare et vivificare. Ita S. Augustinus, Cyrillus, Leontius, Maldonatus, Ribera, et S. Hilarius, lib. vi. *De Trinitate*.

At vero S. Chrysostomus, Inthymius et Toletus consent Martham non intellexisse verba Christi dicentis: « Ego sum resurrectio et vita, » etc., ideoque in genere et in confuso dixisse: Credo te esse Christum Filium Dei vivi, non distinguendo, an Filius Dei naturalis esset, an adoptivus, sed eximius et singularis præ cæteris Sanctis et Prophetis.

28. ET CUM HEC DIXISSET, ABII, ET VOCAVIT SOBREM SUAM SILENTIO, DICENS: MAGISTER (ARABICUS ET SYRUS ADII, VOSTER) ADEST, ET VOCAT TE. — Hinc patet Jesum jussisse vocari Mariam, licet Evangelista id ante non narrarit, brevitate studio, contentus idipsum hic per Marthæ jussum Christi exequentis verba insinuare. Ita S. Augustinus, Cyrillus, Leontius, Toletus, Maldonatus et alii.

SILENTIO, — quia Maria circumdata erat Judæis eam consolantibus. Secreto ergo eam vocat Marthæ, ne Judæorum tumultum excitet, si dicat

palam Jesum adesse, et vocare Mariam. Paulo aliter Theophylactus: Christi presentiam, inquit, vocationem reputavit. Presentia enim Christi ultro vocabat Mariam, sicut amor vocat ananiam ad amatum.

29. ILLA UT AUDDIVIT, SURGIT CITO, ET VENIT AD EUM; 30. NONDUM ENIM VENERAT JESUS IN BETHANIAM (SYRUS, IN PAGUM, IN BETHANIAM); SED ERAT ADHUC IN ILLO LOCO, UBI OCCURRERAT EI MARTHA, — quia Jesus volebat adire sepulcrum Lazari, quod more Judæorum erat extra pagum, vel oppidum; hinc noluit Bethaniam ingredi, ne mox rursus egredi deberet ad sepulcrum. Mansit ergo extra eam, ut viciniore esset sepulcro, ibique expectavit Mariam, quæ evocata, audito nomine Jesu, ardens ejus amore et desiderio, illico advolat, perinde ut filii accurrunt audientes matrem peregre redisse. Ita S. Chrysostomus: « Nec dignitas, inquit, nec locus, nec assistentes eam sunt remorati, etc. Ferventior erat sorore; non enim est turbam verecundata, nec Judæorum de Christo opinionem timuit, sed omnia humana contempsit presente magistro. »

31. JUDÆI ERGO QUI ERANT CUM EA IN DONO, ET CONSOLABANTUR EAM, CUM VIDISSET MARIAM, QUIA CITO SURREXIT ET EXIIT, SECUTI SUNT EAM, DICENTES: QUIA VADIT AD MONUMENTUM, UT PLORET IBI. — Martha secreto in aurem dixerat Marthæ Jesum adesse; illa ergo sola hoc audivit, non Judæi, qui proinde subitum ejus velocemque abitum videntes, putarunt eam ire ad monumentum fratris, plangens et plorans causa, ideoque secuti sunt eam. Dei providentia id factum est, ut Judæi plurimi sequentes Mariam, viderent Jesum suscitantem Lazarum, itaque hujus suscitationis forent testes irrefragabiles, atque in eum crederent et alii alios ad credendum inducerent. Ita S. Augustinus.

32. MARIA ERGO, CUM VENISSET UBI ERAT JESUS, VIDENS EUM, CECIDIT AD PEDES EJUS, ET DICIT EI: DOMINE, SI FUISSES HIC, NON ESSET MORTUUS FRATER MEUS. — Cecidit ad pedes reverentia et gratitudinis causa, utpote quos nuper lacrymis rigans, et capillis tergens, audiverat: « Remittuntur tibi peccata tua, vade in pace, » Lucæ, vii. Idem autem dicit quod soror ejus Martha, quia idem ei erat doloris sensus, eadem fides, indeque eadem verba que Marthæ: non tamen dicit omnia que Marthæ, lacrymis nimirum impedita, ait Beda.

SI FUISSES HIC, — quia, ut ait Interlinearis, te presente, nulla infirmitas causa fuit apparere, apud quas vita noverat hospitali.

33. JESUS ERGO, UT VIDIT EAM PLOBANTEM, ET VERBA JUDÆOS QUI VENERANT CUM EA, PLOBANTES, INFREMIT SPIRITU, ET TURBAVIT SEIPSUM. — Quæres: *Fremitus Christi quis?* Resp. *Primo*, Eusebii Emisensis, vel potius Gallus quo nomine jam impressus est in *Biblioth. Patr.* ultimo Parisiis et Colonia edita, *hom.* in hæc verba: « Infremuit,